

Exotische bomen en natuurlijk bos

De Stichting Het Drentse Landschap en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten streven naar natuurlijk bos. In deze visie zou de aanplant van exoten vermeden dienen te worden. Er zijn echter aspecten die pleiten voor een ruimere boomsoortenkeus, waarbij ook exoten een rol kunnen spelen. De variatie en de schoonheid van vele landgoedbossen in Nederland vormen een sprekend voorbeeld van de positieve bijdrage van een ruime boomsoortenkeus.

Palmen en Ginkgo's

Onderzoeken hebben aangetoond dat in de Nederrijnse laagvlakte de vegetatie in de prehistorie ondermeer uit ginkgo's en magnolia's bestond. Dat is zo'n 100 miljoen jaar geleden. In het Tertiair, meer dan 2 miljoen jaar geleden, kwamen zelfs palmen voor. Er hebben dus aanzienlijke klimatologische veranderingen plaatsgehad. Zo'n 30.000 jaar geleden kwamen de eerste bewoners naar deze streken. De schoonheid van de palmen en de ginkgo's is dus hier nooit door een menselijk oog waargenomen.

De IJstijden in het Kwartair hebben alle vegetatie vernield. Daarna kwam heel langzaam een soortenarme begroeiing tot stand, die er ongeveer als volgt uitzag:

- ca. 12.000 jaar geleden: open toendra, veenvorming
- ca. 10.000 jaar geleden: enkele berken verschenen
- ca. 9.000 jaar geleden: grove dennen met berken
- ca. 6.000 jaar geleden: den, berk, hazelaar en eik
- ca. 5.000 jaar geleden: els en beuk kwamen erbij
- ca. 3.000 jaar geleden: ontbossing voor de aanleg van akkers
- ca. 2.000 jaar geleden: ontstaan van

■ Een lariks-produktiebos met daarvoor aangeplante berk, *Tsuga heterophylla* en lariks in boswachterij Anloo.

heidevelden en zandverstuivingen ca. 1.000 jaar geleden: gemengd loofbos, grove den werd verdrongen, veel eiken werden gekapt.

Historisch bos

Deze ontwikkelingen tonen aan dat het begrip natuurlijk bos tijdgebonden is. Ik wil daarom liever spreken van historisch bos. Het Drentse Landschap en Natuurmonumenten streven naar natuurlijk bos. Volgens de informatie, die werd verstrekt in de bosbouwgespreksskrijng "Noord Drenthe", houdt dit niet alleen in dat geen exoten meer moeten worden aangeplant, maar dat het streven ook is gericht op

het verwijderen van exoten. Ik vind dit ronduit teleurstellend.

Waarde van exoten voor de bosbouw

In Noord-Amerika is na de ijstijden een veel grotere soortenrijkdom teruggekomen dan in Europa. Dat wordt verklaard door de ligging van de bergketens. In Noord-Amerika lopen die hoofzakelijk noord-zuid, in Europa lopen de Alpen oost-west. Alleen al in het noordwesten van Noord-Amerika komen meer dan 40 geslachten naaldbomen voor. Afgezien van een wat hogere neerslag, verschilt het klimaat niet sterk van het onze. Veel

■ Groep *Tsuga*'s en enkele berken voor een sitka-bos.

schitterende coniferen groeien hier dan ook uitstekend, bijvoorbeeld *Abies procera*, *Abies magnifica*, *Tsuga heterophylla*, *Sequoiadendron giganteum* en vele andere.

Toen bekend werd dat een aanzienlijk deel van de grote rijkdom aan Amerikaanse coniferen in Europa goed gedijt, hebben ondernemende bosbouwers proeven genomen. Ze wilden vaststellen welke soorten ook in onze streken een goede houtproductie zouden kunnen geven. Het resultaat was dat douglas (*Pseudotsuga menziesii*) en reuzenzilverspar (*Abies grandis*) een belangrijke plaats gingen innemen bij de aanleg van produktiebossen.

Omstreeks 1850 plantten veel landgoedbezitters en bewoners van landhuizen de mooiste coniferen als siergewassen aan in hun tuinen. Daarvoor werden bijvoorbeeld *Sequoiadendron giganteum*, *Abies procera* en *A. magnifica* gebruikt. Goede voorbeelden van deze activiteiten zijn te vinden op het landgoed Schovenhorst in Putten. De aanplant van zulke fraaie bomen door landgoedeigenaren is nu vrijwel tot stilstand gekomen. Daarom acht ik het tot de taak van instanties die zijn belast met het beheer van bos- en landschap om die landschapsverfraaiende taak over te nemen.

Schoonheid door vegetatie

Als we er van uitgaan dat Noord-Amerikaanse coniferen exoten zijn, evenals coniferen uit het noorden van ons continent, dan moet een grote verscheidenheid aan boomsoorten worden gemist in bos en landschap omwille van het idee "natuurlijk bos". Al het menselijk handelen en alle culturele ontwikkelingen staan onder invloed van het buitenland. In de land- en tuinbouw, de literatuur en de muziek, overal valt een intensieve wisselwerking te bespeuren. Mijns inziens zou dit ook met het beheer van bos- en landschap het geval kunnen zijn als het de schoonheid van de vegetatie ten goede komt. Een aspect van die schoonheid kan variatie zijn. Uit gesprekken met wandelaars blijkt elke keer opnieuw dat variatie in vorm en kleur van een vegetatie hoog scoort.

■ *Sequoiadendron giganteum* voor een lariksbos.

Het behoud en de aanleg van bossen met een zeer gevarieerd karakter vraagt om de toepassing van exoten, in het bijzonder om ruim staande coniferen.

De volgende omschrijving van de meervoudige doelstelling van bos spreekt mij bijzonder aan: "Het bos moet een zodanige functie vervullen dat het de menselijke samenleving het grootst mogelijke nut verschaft". Als het woord nut ook in immateriële zin wordt opgevat, heeft het veel met schoonheid te maken. Als dan ook nog in aanmerking wordt genomen dat de bezoekers van veel natuurterreinen met hun belasting bijdragen aan het beheer, komt het mij redelijk voor om ook met hun opvatting over schoonheid rekening te houden.

Ruimte voor exoten

Naar mijn opvatting zou er bij het aanleggen en beheren van bossen meer aandacht geschonken moeten wor-

■ Een lariks-produktiebos met een groep *Tsuga*'s.

den aan het verfraaiende karakter van decoratieve uitheemse coniferen, met name Noord-Amerikaanse. Op een bosbouwexcursie naar West-Duitsland werd een boswachterij bezocht, waar 10% van de oppervlakte werd gereserveerd voor mooie Europese naaldbomen zoals *Picea omorika*, *P. orientalis*, *Pinus peuce* e.a. Ze werden in randen aangeplant, op ruime afstand. Zodoende komt hun sierwaarde optimaal tot z'n recht. Want het is beslist niet nodig om hele bossen van fraaie uitheemse coniferen aan te leggen. Het gaat er veeleer om dat eentonige produktiebossen, smalend "dennenakkers" genoemd, worden verfraaid met kleine groepen, zowel bij de aanleg - in enclaves - als in bestaand bos. In de randen van een lariks-aanplant kunnen bijvoorbeeld groepjes van 5 à 7 naalddurende soorten zoals *Abies procera*, *Tsuga heterophylla* of een enkele *Sequoiadendron giganteum* worden toegepast. Ook de prachtige Moerascypres (*Taxodium distichum*) zou in aanmerking kunnen komen en niet te vergeten de vele esdoorns die zo prachtig verkleuren in de herfst.

De kosten kunnen worden opgebracht door wat meer ruimte te geven aan produktiebossen, die dan weer op genoemde wijze aan de randen verfraaid zouden kunnen worden. Het is mijn overtuiging dat dit door het publiek op prijs wordt gesteld. Het is ook niet in strijd met de in de statuten genoemde doelstelling van de bedoelde instanties. Met deze bijdrage wil ik een lans breken voor een beperkt gebruik van exoten. Volgens mijn opvatting is de schoonheid van onze (produktie)bossen hiermee gebaat.